

løber ud som i et Bækken under Darwins Opdagelse af Naturlove, der ligesom løfte Sløret for de dybeste Aarsager i Livet, hans „Kamp for Tilværelsen“, hans „Tilpasningslov“ o. s. v. Hvad er det andet, hvad er Kampen for Tilværelsen i Økonomien andet end den fri Konkurrence, ført ud i sine videste Konsekvenser, hvad er det andet alt dette her, alle disse Anskuelser og Tanker, som ere Kød og Blod af det moderne Menneske, selv om han aldrig har læst om det! Alt det vender Stemningen i hele den civiliserede Verden saaledes, at den er en tilrettelagt Jordbund for det Frø, der udsaaes gennem Frihandelsdogmet. Derfor var det muligt at faa dette Frihandelsdogme til at slaa Rod rundt omkring i Fastlandets Stater, selv om de økonomiske Interesser laa ganske anderledes.

Men sammenligne vi blot de Mennesker, der kæmpede for Frihandelens Indførelse i England, med dem, som kæmpede for den i Tyskland, se vi allerede ud af hele den uensartede Sættelse, hvor stor Forskellen maa være. I England er det, man søger at forsvare gennem Frihandelsdogmet: Producentinteresser. Det er paa den ene Side Landbrugsproducentinteresser, som man søger at værne gennem disse i Sandhed unaturlige og uheldige Kornlove. Det er paa den anden Side Industriproducentinteresser, som man søger at værne; thi denne Industri laa fuldstændig nede, den var ikke i Stand til at afsætte, fordi man kunde ikke indføre Korn til England, og naar man ikke kan modtage en Vare fra et Land, kan man i Længden ikke afsætte Varer til Landet. Det eneste, England kunde modtage fra Fastlandet, var Korn, og kunde det ikke modtage det, kunde det heller ikke komme af med sine Industrivarer. Altsaa, Industrien laa nede af den Grund og af en anden Grund: Hjemmemarkedet var fuldstændig ødelagt, fordi der ingen Købedygtighed var. Disse Industriarbejdere, af hvilke op imod Halvdelen var paa Fattigvæsenet eller nød Fattigunderstøttelse, og som maatte give en aldeles urimelig Part af deres Løn for at købe det uundværlige Fødemiddel, Brødet, disse Industriarbejdere havde selvfølgelig intet som helst til overs til at købe Industrivarer for. Det var altsaa Producentinteresserne. Naar Arbejderne traadte op i sluttet Trop, saa var det ifølge deres Stilling som Producenter, det var, fordi de saa klart, at dette Spørgsmaal ikke alene var et Fabrikantspørgsmaal, men i allerhøjeste Grad et Arbejder-

spørgsmaal. Saaledes stod det til i England.

Men hvis vi ville gaa over og se, hvem der sluttede sig til Frihandelsbevægelsen i Tyskland, saa faa vi et helt andet Billede. Vi se disse nationalliberale Manchester-Professorer som Ledere, de liberale Politikere og Journalister, og husk paa, at i hele Nationalliberalismen er der et stærkt doktrinært Træk, som jo ikke den Dag i Dag er strejft af af de liberale. Og bagved disse stod hele Massen af Befolkningen, ikke alene paa den umiddelbare Stemning, som jeg har gjort Rede for, men tillige paa den rene, skære Konsumentinteresse, paa Forbrugerinteressen: Vi faa det jo her billigere uden Told end med Told, altsaa, hvad skulle vi med den Told, lad os blot faa Varen billigere! Ja, det er det afgørende; men jeg ved ikke, om jeg, da jeg sidste Gang havde Ordet, pegede paa Betydningen af denne Konsumentinteresse. Jeg spørger da de Herrer: naar Forbrugerne, alle de almindelige Mennesker, Arbejderne og Borgerne, staa ganske roligt uden nogen som helst nationaløkonomisk Indsigt, uden nogen Doktrin, som de behøve at tage Hensyn til, og uden noget Parti, hvad er det saa, de gøre? De gaa ikke efter, hvor Tingene er billigst. Gaar ikke Trækket fra Land til By, fra Byerne til Amerika, d. v. s. fra de billigere til de dyrere Steder? Er det ikke det, der er det afgørende, selvfølgelig ikke, at Stedet er dyrere, men det: hvor der er størst Arbejdslejlighed og højst Arbejdsløn. Det er der, man søger hen, det er det afgørende: hvad faar jeg for mine Ting? Over mit Udgiftsbudget er jeg til en vis Grad Herre, men hvad jeg kan tage ind, det er et helt andet Spørgsmaal. Det er i Virkeligheden det, der er det afgørende, og det se vi jo i det praktiske Liv, naar man spørger om, hvad det er, Folk gaa efter, den Bevægelse er slet ikke til at tage fejl af.

Men jeg kommer nu til det, hvor jeg kan nærme mig mere til den højtærede Finansminister, Spørgsmaalet om Grunden, hvorfor Omslaget til Beskyttelse skete i 1878. Finansministeren har henvist mig til Bismarcks Instruktion til Forbundsraadets Toldkomité, og Ministeren har fremhævet, hvorledes Bismarck netop i denne Henvendelse saa stærkt skyder det finansielle Synspunkt frem som det, der er det vigtigste, det mest afgørende for ham. Ja, naturligvis maa det være det vigtigste. Naar en Finansminister staar med en tom Statskasse, maa det virkelig være det vig-